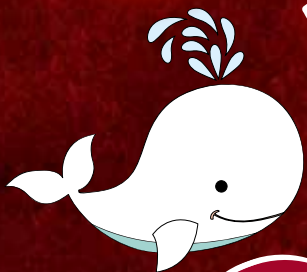

Спеціальний випуск
українською мовою

Baltais valis

Рига та найбільші міста

Латвія

Балтійське море та інші природні скарби

Королиця, Янів день, народні пісні — Дайні

Тварини Латвії

Безкоштовно
ISBN 978-9934-9050-9-4

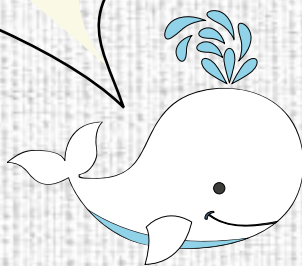
9 789934 905094

ЛАТВІЙСЬКІ СИМВОЛИ • МІСТА • ПРИРОДА • ТРАДИЦІЇ • ЗАВДАННЯ

Вітаємо, друзе та подруго!

Я — білий кит, талісман журналу для дітей «Baltais Valis». Я маленький, грайливий та дуже допитливий. Якщо побачу корабель, то обов'язково підпливу дослідити його. Вже кілька років я розказую дітям про різні цікавинки, що існують у Латвії та в світі. У цьому виданні я коротко розповідаю про Латвію — про її прапор, історію гімна, про міста, річки, озера, тварин, та про те, що таке бурштин, що зображено на Пам'ятнику Свободи, чому відбувається свято пісні та де знаходиться шафа народних пісень.

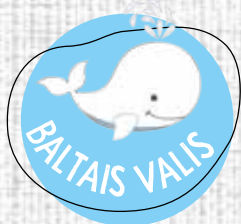
Дуже сподіваюсь, що цим журналом ти лише розпочнеш своє знайомство з Латвією — краєм біля Балтійського моря, який має цікаві історію, культуру й традиції, а також є місцем, де мешкають чудові люди. А тоді ти зможеш знайомитися з Латвією сам і знайдеш собі добрих друзів!

Зустрінемося на сторінках журналу!

- 2 Прапор, герб, державний гімн Латвії
- 4 Символи Латвії
- 6 Балтійське море
- 8 Ріки Латвії
- 10 Столиця Рига
- 12 Найбільші міста, замки Латвії
- 14 Свята та традиції в Латвії
- 16 Латвія співає й танцює
- 18 Ліси Латвії
- 20 Хто живе в лісі, як поводитись у лісі?
- 22 Озера та болота Латвії
- 24 Перевір себе!

Створення спеціального видання фінансово підтримали:

Спеціальне видання також завдячуємо пожертвам

Де знаходиться Латвія?

Світ великий, а Латвія у ньому зовсім маленька. Знайди Латвію на мапі світу!

Рига – столиця Латвії. Місто розташоване посередині Латвії біля Балтійського моря. Через Ригу протікає річка Даугава (Західна Двіна).

Латвія складається з чотирьох регіонів: Відземе (Vidzeme), Курземе (Kurzeme), Земгале (Zemgale) та Латгале (Latgale).

800 років тому сюди з Німеччини сюди прибув єпископ Альберт, під керівництвом якого було збудували Ризьку фортецю. Досі з цих часів у Ризі залишилися фортечні мурі.

Порохова вежа.

Уяви, що понад 900 років тому на місці Риги були піщані дюни.

Прапор Латвії

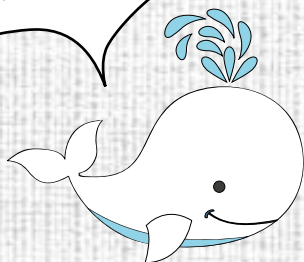
**Як і інші країни, Латвія має свій прапор.
Він червоного кольору з білою смугою
посередині.**

**Незалежність
Латвії
проголошено
18 листопада
1918 року.**

Прапор уперше згадується 743 роки тому.
Його описано в «Хроніках старих часів». Місту Рига,
де мешкали німецькі лицарі, загрожував напад короля
Намейса. Тому мешканці Риги попросили допомоги у лицарів
із міста Цесіса. Зібралось військо. Вони мали прапор латишів –
червоного кольору з білою стрічкою посередині.

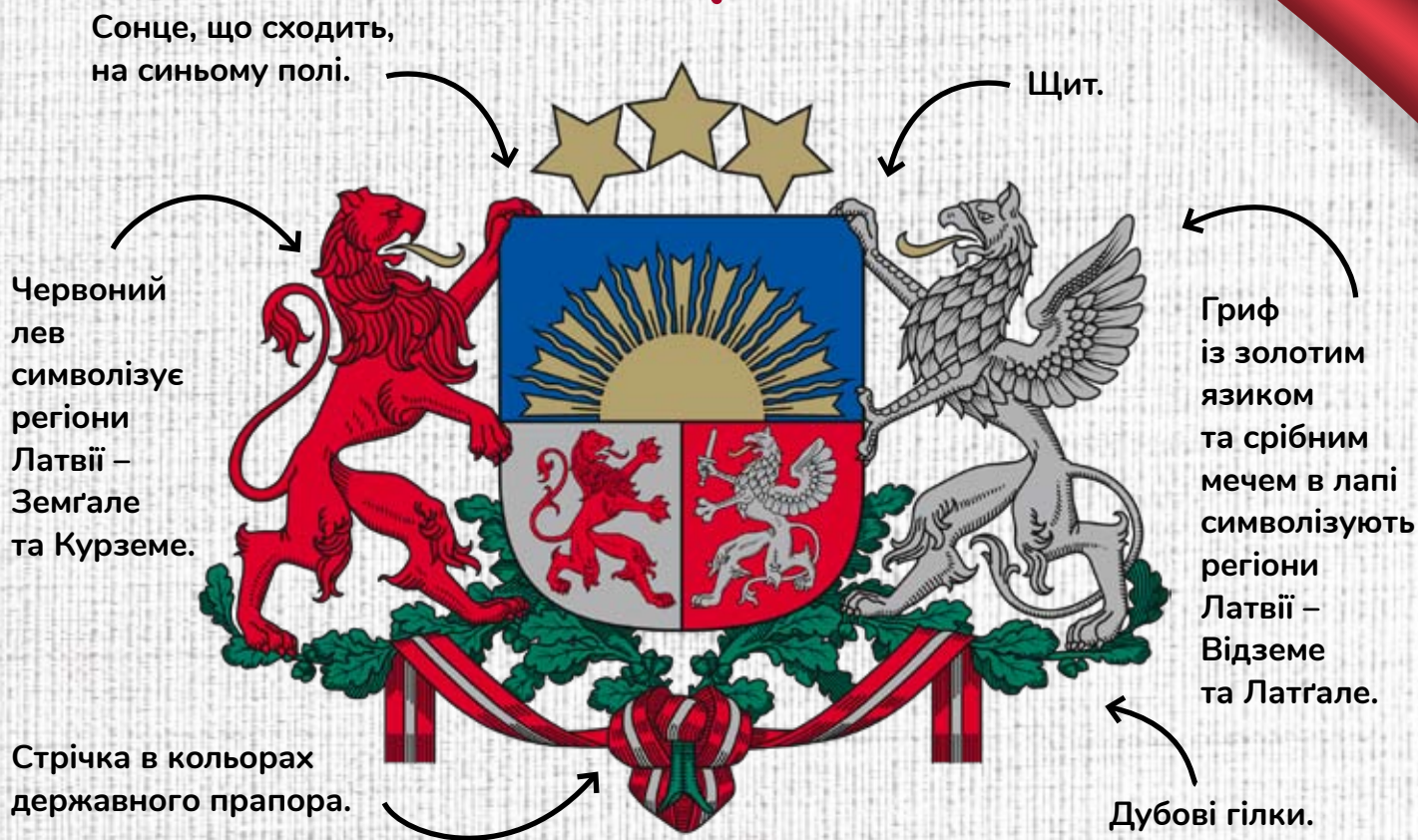
**Перший вишитий
прапор зберігся до наших
днів – його можна побачити
в музеї міста Цесіса.
Йому 106 років.**

Латиші вивішують
прапор біля дому
на державні свята,
а стрічки кольорів
прапора чіпляють
до одягу в День
Лачплесіса (День
захисника Латвії)
11 листопада
та у День проголошення
незалежності Латвії,
його використовують
наші державні посадовці,
військові, також

спортсмени, коли посідають перші місця
на змаганнях чи Олімпійських іграх, та альпіністи,
коли підкорюють гірські вершини. Прапор носять
співачи та танцюристи під час ходи на свято пісні,
його малюють діти, щоби прикрасити школи
та дитячі садочки на свято.

Герб

Державний гімн

Карліс Бауманіс.

Боже, благослови Латвію,
Нашу дорогу вітчизну
Благослови Латвію,
Ах, благослови її!
Де латиські дочки цвітуть,
Де латиські сини співають,
Дозволь нам там у щасті
танцювати,
У нашій Латвії!

Гімн Латвії «Боже, благослови Латвію!» з'явився завдяки першому Вселатвійському святу пісні, що відбулося 1873 року. Коли свято наближалось, учитель Карліс Бауманіс усвідомив, що латиші не мають власних хорових пісень. Тому він написав декілька пісень, серед яких також була «Боже, благослови Латвію!».

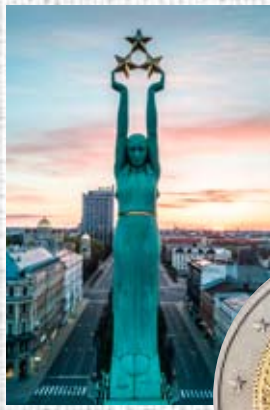
Символи Латвії

Латвія для місцевих жителів асоціюється з багатьма дуже милими місцями, речами, подіями, птахами та комахами.

Монумент (Пам'ятник) Свободи

Коли 1918 року проголосили незалежність Латвії, виникла ідея збудувати пам'ятник, на якому було б зображено багатовікову боротьбу латиського народу за свободу. Для будівництва пам'ятника оголосили збір коштів, і люди пожертвували необхідну суму.

Монумент Свободи містить чимало символів. Ось деякі з них!

Молода жінка – образ свободи. Три зірки символізують Курземе, Відземе та Латгалі.

На зворотному боці латвійських монет – євро – зображено дівчину в національному одязі.

Народний герой Лачплесіс ще не переміг ведмеда. Звір пручається, тому герой не має права ані на мить відволіктися.

Батько з синами символізують прагнення людей до свободи.

TEVZEMEI
UN
BRIVIBAI

Білу плиску

легко впізнати за її чорно-білим забарвленням, прудким бігом та гойданням хвоста догори та донизу. Улюбленій в народі пташці присвячено близько 230 латиських народних пісень. Національним птахом Латвії біла плиска стала майже 60 років тому.

Бурштин

Море після штормів вимиває на узбережжя Курземе бурштин. У Латвії з бурштину чи – як його ще називають – сонячного каменю з давніх-давен виготовляють гарні прикраси. У музеї зберігаються рідкісні камінчики бурштину, в яких «застигли» комарі, метелики, жуки, павуки, рослини, навіть пташаче пір'я та цілі ящірки.

Комаха

Королиця звичайна -

національна квітка Латвії. Зазвичай саме з неї плетуть вінки дівчата напередодні "Яні" - латиського свята Івана Купала - чи на свято пісні й танцю.

Сонечко з двома крапками

Червону комашку з крапочками, яку називають сонечком, у Латвії знають усі – і діти, і дорослі. Тому Ентомологічне товариство Латвії оголосило її національною комахою Латвії.

Балтійське море

Навколо Балтійського моря розташовано багато країн.
У різних місцях Балтійське море виглядає інакше.
У Латвії воно має гарні та широкі піщані пляжі.

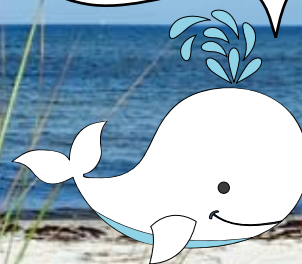
Латвія межує з Балтійським морем. Узбережжя Латвії простягається на

497 кілометрів.

Це Ризька затока Балтійського моря!

Порахуй, береги скількох країн омиває Балтійське море!

Балтійське море є не надто солоним, оскільки воно майже цілком ізольоване і в нього потрапляє багато прісної води з річок, від дощу та снігу.

Кручі Юркалне

**Піщані скелі
Вецзем'ю**

**Біла дюна
в Саулкрасти**

Латвія має декілька гострих мисів, що «врізаються» в Балтійське море наче роги. Найвідомішим є мис Колкасраґс, що відділяє Балтійське море від Ризької затоки. Із мису Колкасраґс видно як схід сонця, коли сонце виринає з вод Ризької затоки, так і захід сонця, коли сонце занурюється в Балтійське море.

Узимку на узбережжі Балтійського моря біля Латвії та в Ризькій затоці може утворюватися льодова кірка. Лід у Ризькій затоці спостерігають щороку – можна побачити навіть багатокілометрову смугу криги.

Уздовж берегів Балтійського моря можна пройти по «Морській стежці» (Jūrtaka), довжина якої в межах Латвії сягає **581 км**. Її можна подолати за один місяць.

Ріки Латвії

Латвійські водойми, у тому числі ріки, є великим скарбом нашої держави. У Латвії є тисячі річок та потічків.

Найбільшими ріками Латвії є Даугава, Гауя, Вента та Ліелупе. Усі вони впадають у Балтійське море.

Даугава

є найбільшою рікою в Латвії. Вона тече по території Росії, Білорусі та Латвії. Найкрасивішою ріка є в Латгалі. Там можна помилуватися вісьмома вигинами Даугави, на берегах яких утворилися високі кручі. А в Ризі можна спостерігати величну Даугаву.

Завдовжки Даугава має 1005 кілометрів, з яких **352** кілометри ріка протікає по території Латвії

Вигини Даугави

Даугава в Ризі

Гауя – найдовша та найбільш «викривлена» ріка. Вона протікає через Валмієру та Сігулду, де річка має особливу красу з чудовими піщаними скелями. У Гаую впадають стрімкі Амата та Рауна. Остання відома своїм унікальним природним місцем «Раунас стабураґс» – вапнякова порода, якою стікають дрібні водоспадики.

Скелі

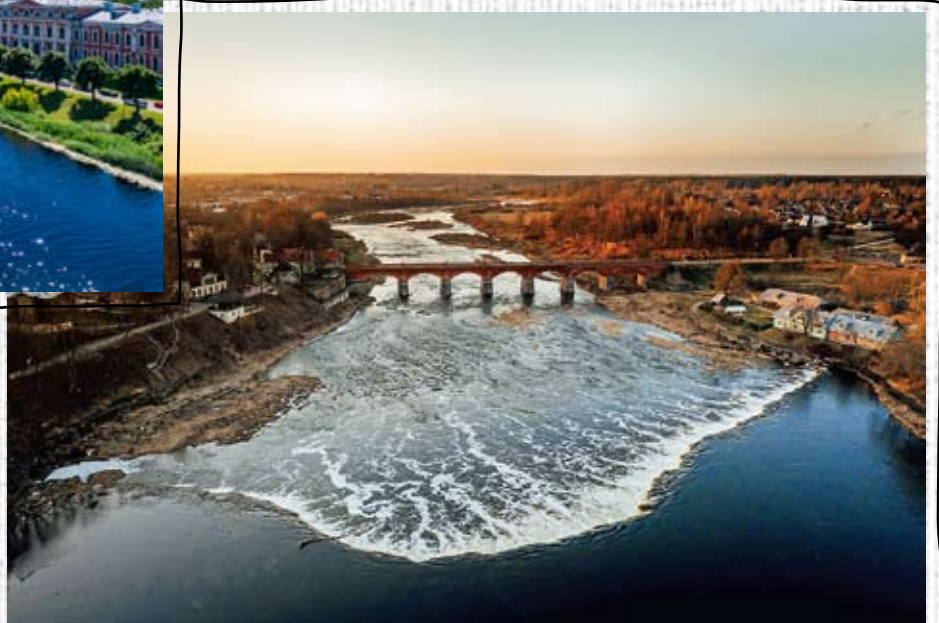

**Унікальне природне місце
«Раунас стабураґс»**

Ліелупе

У неї найбільше притоків – 250. Ліелупе (буквально: «велика ріка») утворюється шляхом з'єднання двох річок біля Бауски – Мемеле та Муса.

Вента – що протікає як по території Латвії, так і Литви. На ній знаходиться найширший водоспад у Європі – Вентський водоспад. Вента протікає через міста Кулдигу та Вентспілс – в останньому вона впадає в Балтійське море.

Столиця Рига

Столицею Латвії є Рига. Місто засноване в 1201 році – понад 800 років тому. Його назва походить від річки Риги, що колись текла там, де тепер знаходиться Стара Рига.

Стара Рига – найстаріша частина Риги. У ній збереглося чимало старовинних будівель.

У самому центрі знаходиться **Ризький замок** – один із найкрасивіших середньовічних замків Латвії. У ньому працює президент Латвії.

На **Домській площі** та біля міської ратуші Риги на Різдво встановлюють прикрашені ялинки. Подейкують, що різдвяною ялинкою, яка вперше згадується в старовинних документах 500 років тому, була саме ялинка в Ризі. Легенда розповідає, що перша ялинка була прикрашена паперовими квітами.

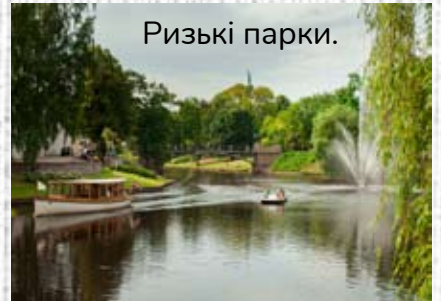

Визначні місця Риги

Латвійська
національна
бібліотека.

Ризькі парки.

Латвійський етнографічний
музей.

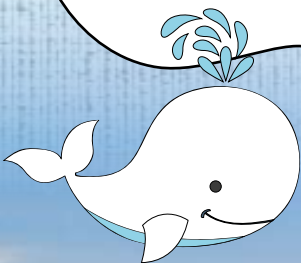

Естрада свята пісні
в Межапарку.

Будинки **«Три брати»** розташовані на вулиці Старого міста, що веде до Ризького замку. «Три брати» мають понад 800-річну історію.

У столиці Естонії є подібні будинки – їх називають **«Три сестри»**.

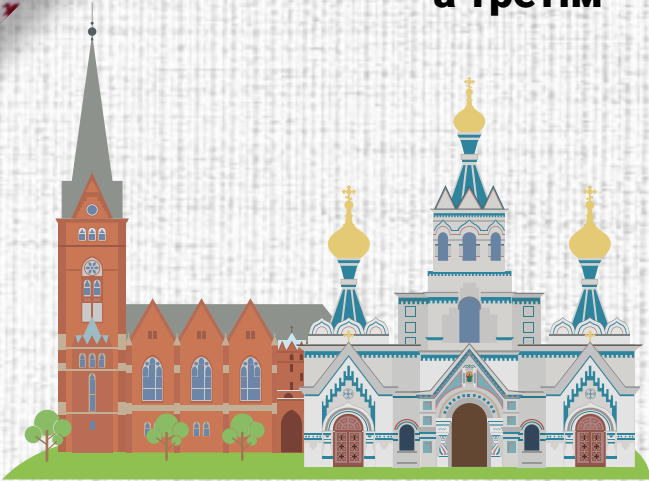

На шпилях багатьох церков Старої Риги ми бачимо золотого півня. За легендою, півень Домського собору з одного боку був чорний, а з іншого – позолочений. Якщо півень повертався до міста позолоченим боком, було зрозуміло, що вітер дме з моря, тобто в порт прибуватимуть кораблі, а значить рижани зможуть торгувати.

Найбільші міста

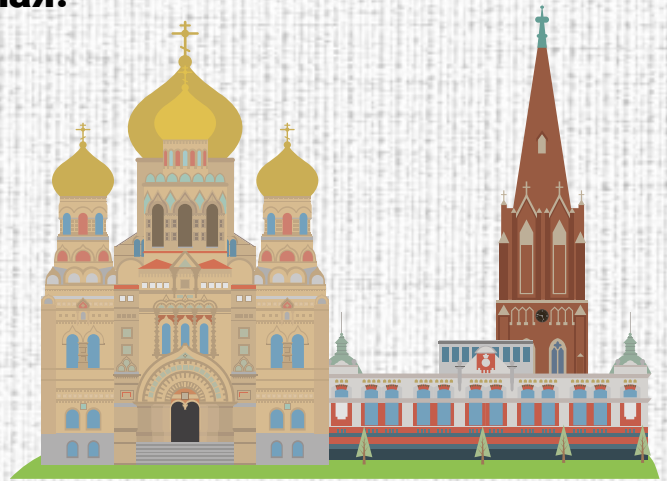
Найбільше місто Латвії – Рига. У ньому живе 600 тисяч людей. Другим найбільшим містом є Даугавпілс, а третім – Лієпая.

Даугавпілс

Місто Даугавпілс пишається своєю фортецею. Це остання в світі фортеця бастионного типу. Даугавпілс знаходиться в Латгалі. Цей латвійський регіон славиться характерними для цього краю традиціями, гарним глиняним посудом, смачним хлібом, Аглонською базилікою та гостинністю.

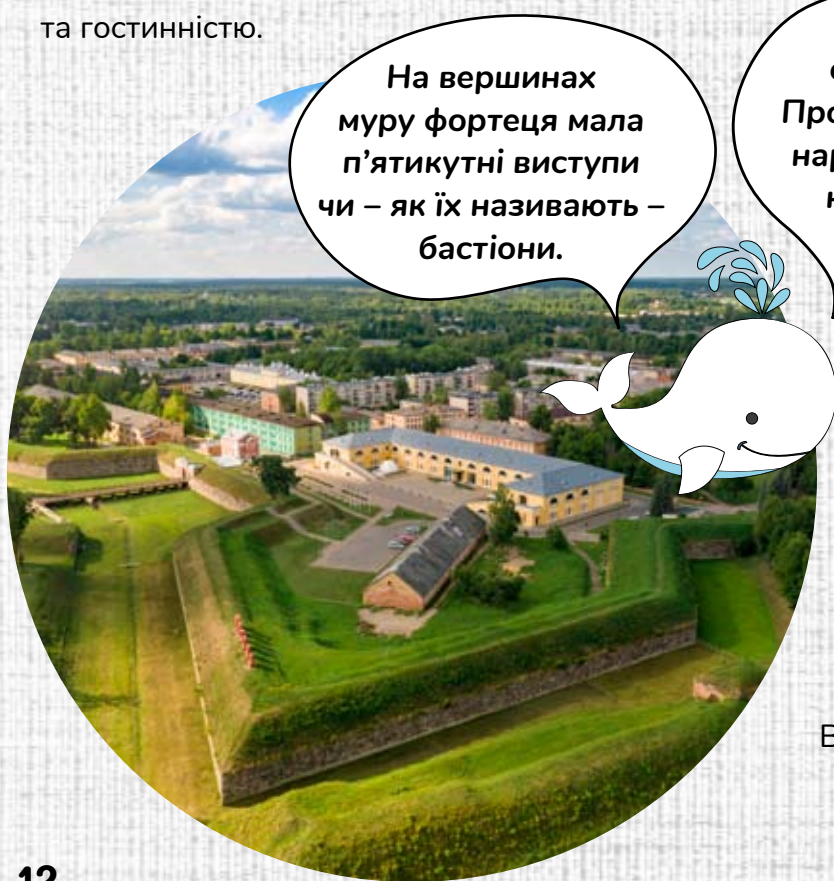
На вершинах муру фортеця мала п'ятикутні виступи чи – як їх називають – бастіони.

Лієпая

Місто Лієпая розташоване між Балтійським морем та Лієпайським озером. Місто має найстарішу електричну трамвайну лінію в країнах Балтії.

Лієпая відома своїми вітрами. Про це місто, у якому народжується вітер, навіть створено пісню.

В музеї хліба в Аглоні можна спекти хліб і самому. Перед тим, як закладати хліб у пічку, можна пальцем «намалювати» на ньому давній латиський знак.

Замки та палаци Латвії

У Латвії є чимало величних середньовічних замків та витончених палаців, а також садиб аристократів, що збереглися зі стародавніх часів. Колись там мешкали лицарі, а пізніше – латвійські шляхтичі.

Бауський замок

Турайдський замок.

Цесіський замок

Комплекси Рундальського та Єлгавського палаців містять найкращі свідчення історичної епохи бароко. Їх проектував славнозвісний архітектор італійського походження Франческо Бартоломео Растреллі. В наші дні Рундальський палац відновлений у такому вигляді, в якому він був за часів, коли там жив господар палацу герцог Бірон.

Єлгавський палац

Рундальський палац

Свята й традиції

Країна та її мешканці святкують різноманітні свята.

11 листопада Латвія святкує День Лачплесіса (День захисника Латвії). Понад 100 років тому – 1920 року в цей день вручали ордени героям боротьби за незалежність Латвії. З того часу в Латвії 11 листопада згадують цих героїв та щороку запалюють тисячі свічок біля муру Ризького замку та деінде в Латвії.

18 листопада відзначають День проголошення незалежності Латвійської Республіки. 18 листопада 1918 року Латвію проголосили самостійною та незалежною країною. Це свято хтось святкує в сім'ї, хтось бере участь у різноманітних заходах, концертах або відвідує Пам'ятник свободи й покладає квіти.

4 травня

всі святкують День відновлення незалежності Латвійської Республіки. Цього дня 1990 року Латвія відновила незалежність від СРСР. У цей день на столи стелять білі скатертини та запрошують гостей.

У святкові дні біля будинків вивішують державні прапори. Дорослі не йдуть на працю, а діти — до школи чи в дитячі садочки, у країні влаштовують заходи й концерти.

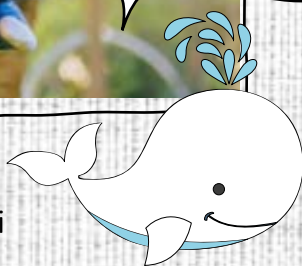
Латвії

Існує повір'я:
якщо багато
гойдатися, тоді влітку
не кусатимуть
комарі.

На Великдень у Латвії
розфарбовують різними
кольорами яйця в лушпинні
цибулі, ходять на різні
заходи, гойдаються
на гойдалках.

У час літнього сонцестояння ціла Латвія
святкує свято «Яні» (Івана Купала). Воно
ґрунтується на дуже давніх латиських
традиціях. У день латиського Івана
Купала традиційно вдягають народний
одяг, плетуть вінки, збирають «Янові
трави», розпалюють великі вогнища,
співають святкових пісень
із приспівом «ліго, ліго»
та зустрічають схід сонця.

Напередодні латиського
Івана Купала всі
пригощаються Яновим
сиром — у ньому є кмин, він
круглої форми та жовтого
кольору, немов сонце.

**Янові
трави**

Папороть.

Конюшина.

**Королиця
(польова
ромашка).**

Як і в інших країнах, у Латвії
святкують Різдво — прикрашають
ялинку, йдуть до церкви, відвідують
святкові заходи, концерти
та чекають удома Різдвяного
Діда чи Святого Миколая.

Латвія співає та танцює

Раз на п'ять років до Риги з'їжджаються тисячі співців, танцюристів і музикантів з усіх куточків Латвії, аби взяти участь у Вселатвійському святі пісні й танцю. Це свято є скарбом культурної спадщини Латвії вже понад століття.

Хористи співають на великій естраді свята пісні в Межапарку, а танцюристи танцюють на стадіоні «Даугава». Стадіон розділяють на понад 100 майданчиків, на кожному з яких танцює один танцювальний гурт, а разом вони створюють різні гарні візерунки.

На великій естраді співає великий загальний хор. На останньому святі співали **16 тисячі співців.**

1873 року в Ризі відбулося перше Вселатвійське свято пісні.

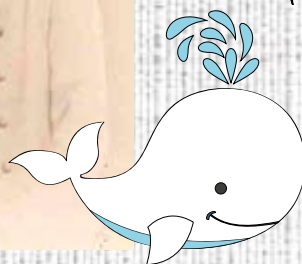
Ще в святі беруть участь духові оркестри, фольклорні гурти, аматорські театри, ансамблі куклістів (кокле — латиський народний струнний інструмент), ремісники та інші.

Під час свята пісні співають і народних пісень. Народні пісні чи дайни — це поезія або пісня, що складається з чотирьох або шести рядків, які латиші усно передавали з покоління в покоління. У народних піснях описуються життя, природа, давні божества, звичаї та світогляд.

Криш'яніс Баронс.

Це Шафа
з дайнами.

Енергійні люди почали збирати народні пісні, а фольклорист Криш'яніс Баронс побудував Шафу з дайнами – «сховище» латиських народних пісень (дайн), у якому зберігаються понад 250 000 народних пісень. Ця шафа зберігається в Латвійській національній бібліотеці чи Замку світла.

Принеси, мишко, солодких снів
Малому дитинчаті;
Коли буде воно солодко спати,
Сама поспи на подушці.

Ліси Латвії

Ліси займають майже половину території Латвії, у них ростуть близько 20 порід дерев. Найпоширеніші породи дерев у лісах Латвії — це сосна, ялина, береза, осика, вільха біла, вільха чорна, дуб та ясен.

Сосна

Дуб

Береза

Ялина

У Латвії ростуть ліси різного типу, наприклад, сосновий ліс, ялиновий та мішаний. У лісах Латвії зустрічаються дуже тонкі та довгі сосни, які називають «Ризькими соснами».

Береза в Латвії є однією з найпоширеніших порід дерев, її тонкий стовбур переважно покриває біла кора. Навесні люди збирають та п'ють зміцнювальний березовий сік.

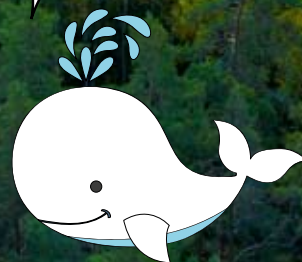

Дуб у латиській народній культурі є символом сили. У Латвії росте чимало вікових дерев, окружність яких перевищує 4 метри, а найвизначніші з них в окружності сягають навіть 9 метрів. Найстарішим латвійським дубам понад 400 років.

Ялина є третьою найпоширенішою породою дерев у Латвії. У Різдвяний час ялина стає святковим символом у кожному домі. Однак все частіше й частіше люди обирають ялинку, що росте в горщику. Після свят їх можна висадити на подвір'ї чи в лісі.

Вік ялини може сягати навіть 200 років. Справжня бабуся-ялина!

ХТО ЖИВЕ В ЛІСІ

У латвійських лісах живе багато різних звірів — лисиці, вовки, олені, лосі, рисі, ведмеді, їжаки та безліч інших.

У латиських народних казках лисиця зазвичай хитра, а вовк — простачок. У лісі живуть також птахи, плазуни та комахи.

Лисиця

Їжак

Лось

Вовк

Як поводитись у лісі?

Ліс — це саме те місце, де можна досхочу побігати та провести своє дозвілля. Однак, щоби не заважати лісовим мешканцям, а також іншим відпочивальникам, тут теж слід дотримуватися певних правил.

У лісі заборонено кидати щойно згаслі сірники та інші тліючі речі, оскільки вони можуть зайнятися і спричинити лісову пожежу. Багаття в лісі можна розпалювати лише в спеціально облаштованих місцях для вогнищ.

Не сміти в лісі! Поївши, позбирай упаковки від їжі, серветки та інше сміття, щоби в лісі і надалі можна було з приємністю відпочивати.

Не шуми в лісі, не псуй печери тварин, пташині гнізда та мурашники, оскільки вони є домівками лісових мешканців.

Не залазь у печери й порожнини, бо там можуть жити кажани, яких лякає шум.

Не залазь на дерева, що висохли, впали чи мають порожнини, бо в них живуть різні тварини й комахи. Не псуй такі дерева.

Куди саме піти в лісі?

‘У державних лісах Латвії облаштовані 300 місць для відпочинку та 10 туристичних об’єктів, де можна провести дозвілля. Плануй відпочинок у лісі разом з www.mammadaba.lv/uk

Озера та болота Латвії

У Латвії є кілька тисячі озер та озерець.

Найбільшим латвійським озером

є **Лубанс**. Воно мілке, заросле, з плоскими берегами. У середньому озеро має глибину лише 1,6 метрів – тобто в зріст людини. Довжина озера – 15,7 кілометрів, ширина – 7,9 кілометрів. Озеро Лубанс розташоване в латвійському регіоні Латґале. Цю місцевість ще називають озерним краєм, бо там є чимало гарних озер.

Дрейдзс – найглибше озеро в Балтії. Науковці виміряли його глибину, вона становить 66,2 метри. Озеро Дрейдзс теж знаходиться в Латґале.

Озера **Енгурес та Папес** є дуже особливими, оскільки їх сформувало море, коли відступало після останнього льодовикового періоду. У природному парку Енгурес водиться приблизно 186 видів птахів. Тут пасуться дикі коні, які роблять добру справу – не дозволяють зарости берегу озера.

Найнезвичайнішим озером є мале, прозоре та глибоке озеро

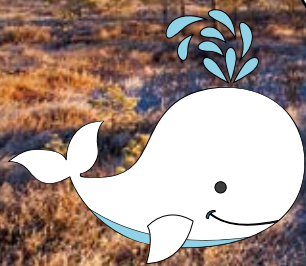
Велнезерс чи Чортове озеро в Латгалі. У нього не впадає жодна річка чи струмочок, там дуже мало рослинності, немає риби. Окрім того, в озері заборонено купатися.

Про озеро **Буртнієкс** розповідають найбільше історій та легенд. Озеро розташоване у Відземі.

В одній з легенд йдеться про те, що озеро Буртнієкс літало в повітрі й впало на землю саме там, де стояла церква. У сонячний день і досі на дні озера можна побачити церкву.

Болото Тейчу є найбільшим не лише в Латвії, а у цілій Балтії.

У Латвії є чимало боліт — вони формувались упродовж тисячоліть у вологих місцях чи в мілких водоймищах. Тому на болоті ростуть лише такі рослини, яким подобається вологість. Болото дуже цікаве на вигляд – скрізь мох, цікаві рослини, невеликі дерева та малі озерця. Болото можна оглянути в місцях, де облаштовані спеціальні дерев'яні містки.

Біля озер, на болотах, на морському узбережжі та навіть у містах живуть багато птахів, однак велика частина з них відлітає на зиму в теплі краї. Навесні вони тішать своєю метушнею та мелодійними піснями.

Шпак
звичайний

Зяблик
звичайний

Чапля

Перевір себе!

Розфарбуй
латвійський прапор!

Яке слово
найчастіше
співають
напередодні свята
«Яні» (латиського
Івана Купала)?

Що це за міста?

Де розташований
цей пам'ятник?

Як називається
цей птах?

UDK 913(474.3)
AP760

РЕДАКЦІЯ:

Редакторка: **Гунта Апсе**

Художниця, комп'ютерна графічна дизайнерка: **Анна Кімералис**

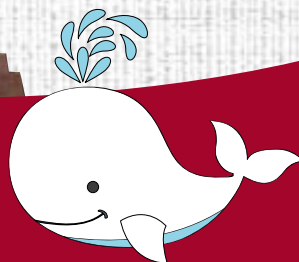
Текст: **Гунта Апсе**

Літературна редакторка: **Ліна Мельник**

Переклад українською мовою **Володимира Іваницького**

Світлина та малюнки: stock.adobe.com, фонди музею міста Лімбажі, рекламні матеріали latvia.travel, рекламні матеріали Латвійського національного культурного центру, архівні матеріали журналу "Baltais Valis", Wikimedia Commons, малюнки Міки Ленгман/Латвійське орнітологічне товариство.

ISBN 978-9934-9050-9-4

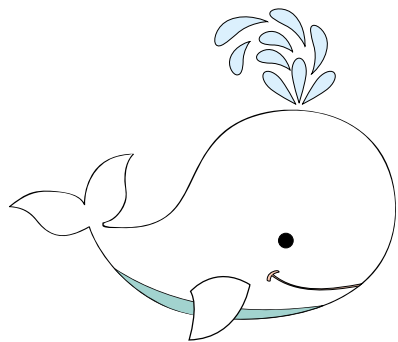

Видавець: SIA "Baltais valis"

www.baltaisvalis.lv

Адреса: вул. Алекша 2 м. Рига,
LV-1005, Латвія (Aleksa iela 2, Rīga,
LV-1005, Latvija)

Читай видання видавництва «Baltais valis»!

www.baltaisvalis.lv